

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

BS/137/2001

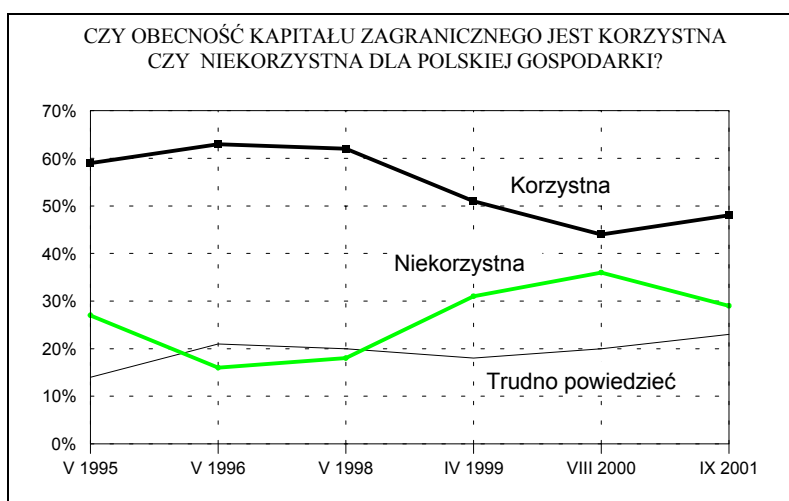
STOSUNEK DO KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO W POLSKIEJ GOSPODARCE

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, PAŹDZIERNIK 2001

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- Stosunkowo dużo Polaków nie ma wyrobionego zdania na temat obecności obcego kapitału w naszym kraju: 23% nie potrafi ocenić, czy jest to zjawisko korzystne dla gospodarki czy niekorzystne, a 27% nie ma opinii w sprawie wielkości jego udziału w naszej gospodarce.
- W ciągu ostatniego roku wzrósł (z 44% do 48%) odsetek osób przekonanych, że obecność kapitału zagranicznego jest korzystna dla polskiej gospodarki i jednocześnie zmalał (z 36% do 29%) oceniających go negatywnie. Od roku 1999 zmniejszyło się jednak poparcie dla obecności obcego kapitału w naszej gospodarce.

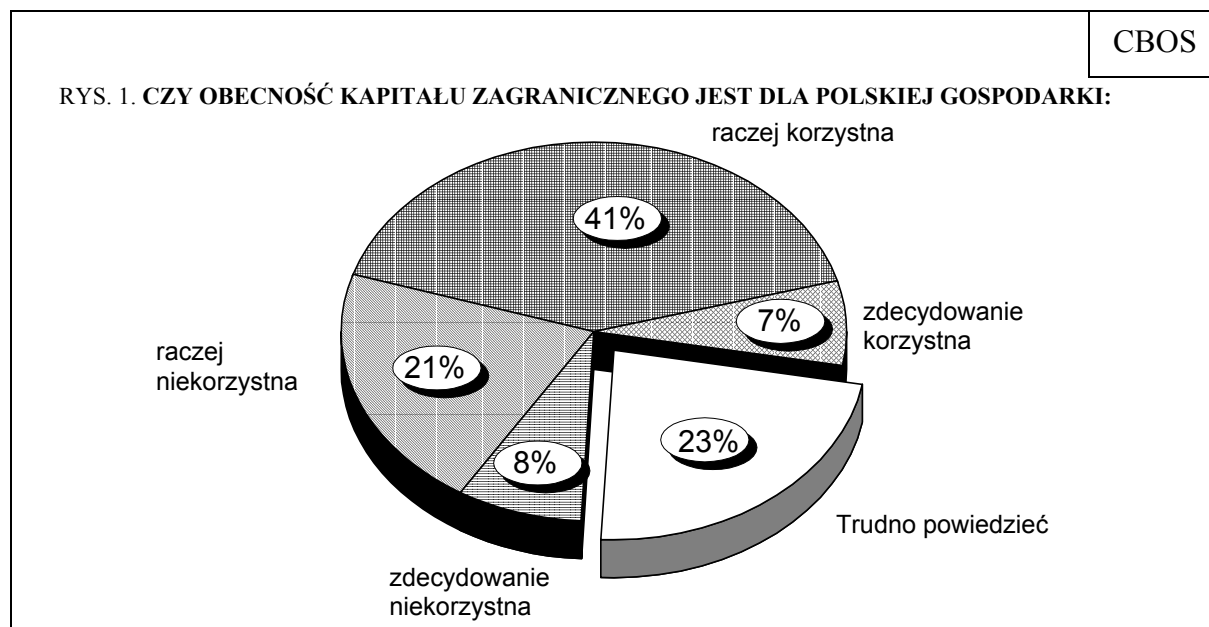

- Obecnie co piąty badany (19%) sądzi, że udział kapitału zagranicznego w polskiej gospodarce jest niewystarczający, a co trzeci (32%) ocenia go jako zbyt duży. Opinie na ten temat zmieniają się w czasie, ale od pierwszego pomiaru w roku 1995 liczba osób uznających udział obcego kapitału za optymalny jest dość stabilna i waha się od 20% do 25%.
- W społeczeństwie dominuje przekonanie, że we wszystkich przedsiębiorstwach kapitał zagraniczny powinien być tak ograniczony, żeby nie miał większościowego pakietu udziałów i nie mógł decydować o losach przedsiębiorstwa. Największy sprzeciw budzi dopuszczenie obcego kapitału do elektrowni i kopalń, najmniejszy - udział w przedsiębiorstwach przemysłu motoryzacyjnego, elektronicznego, odzieżowego, obuwniczego i browarniczego.

Obecność kapitału zagranicznego w polskiej gospodarce, obok prywatyzacji¹ i reprivatyzacji, jest istotnym przejawem przemian własnościowych zapoczątkowanych w naszym kraju po 1989 roku. Sondáže dotyczące stosunku społeczeństwa do kapitału zagranicznego, które prowadziliśmy od połowy minionej dekady, pokazują, że opinie na ten temat zmieniały się w czasie. W tym roku² odnotowujemy kolejne zmiany.

OBECNOŚĆ KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO W POLSKIEJ GOSPODARCE

Obecnie niespełna połowa badanych (48%) ocenia, że obecność kapitału zagranicznego jest korzystna dla polskiej gospodarki, a ponad jedna czwarta (29%) ma odmienne zdanie. Prawie co czwarty Polak (23%) nie ma wyrobionej opinii na ten temat.

¹ Stosunek społeczeństwa polskiego do prywatyzacji został omówiony w komunikacie CBOS „Opinie o przemianach własnościowych w polskiej gospodarce”, październik 2001.

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (136) przeprowadzono w dniach od 13 do 16 września 2001 roku na liczącej 1225 osób reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłej ludności Polski.

W latach 1995 -1998 mniej więcej trzy piąte Polaków pozytywnie oceniali obecność kapitału zagranicznego w polskiej gospodarce. W roku 1999 nastąpił wyraźny spadek poparcia dla tego aspektu przemian własnościowych w Polsce, chociaż nadal połowa społeczeństwa postrzegała korzyści płynące z jego obecności. Rok 2000 przyniósł dalsze pogorszenie ocen i nienotowany wcześniej krytycyzm. Wprawdzie nadal przeważały opinie, że obecność obcego kapitału jest dla polskiej gospodarki korzystna (44%), ale jednocześnie niewiele mniej osób (36%) było przeciwnego zdania. Obecnie opinie o udziale obcego kapitału w polskiej gospodarce są przychylniejsze niż przed rokiem - można je porównać z notowaniami z roku 1999. Nadal jednak znaczenie kapitału zagranicznego dla naszej gospodarki jest postrzegane znacznie krytyczniej niż w latach 1995-1998.

Tabela 1

Czy obecność kapitału zagranicznego jest dla polskiej gospodarki:	Wskazania respondentów według terminów badań					
	V 1995	V 1996	V 1998	IV 1999	VIII 2000	IX 2001
	w procentach					
- korzystna*	59	63	62	51	44	48
- niekorzystna**	27	16	18	31	36	29
Trudno powiedzieć	14	21	20	18	20	23
* Połączone kategorie „zdecydowanie korzystna” i „raczej korzystna”						
** Połączone kategorie „zdecydowanie niekorzystna” i „raczej niekorzystna”.						

Ogólnie można powiedzieć, że kapitał zagraniczny w Polsce przychylniej oceniają grupy znajdujące się w lepszej sytuacji materialnej i społecznej. Im badani są lepiej wykształceni i bardziej zadowoleni z własnej sytuacji materialnej, tym częściej oceniają, że obecność obcego kapitału jest korzystna dla naszej gospodarki (por. tabele aneksowe). Najbardziej pozytywny stosunek mają osoby z wyższym wykształceniem (77%), a spośród grup społeczno-zawodowych - kadra kierownicza i inteligencja (78%) oraz badani pracujący na własny rachunek (71%).

Opinie o skutkach obecności kapitału zagranicznego dla polskiej gospodarki są związane nie tylko z osobistym położeniem społecznym i ekonomicznym respondentów, ale także z postrzeganiem bieżącej sytuacji w kraju i stanu naszej gospodarki. Badani, którzy

uważają, że sytuacja w Polsce zmierza w dobrym kierunku, oraz ci, którzy pozytywnie oceniają sytuację gospodarczą Polski, częściej niż osoby wyrażające w tych sprawach negatywne opinie stwierdzają, iż obecność obcego kapitału jest korzystna dla gospodarki.

Opinie na ten temat wyraźniej wiążą się z sympatiami partyjnymi ankietowanych niż z ich poglądami politycznymi.

Tabela 2

Elektoraty głównych ugrupowań politycznych*	Czy obecność kapitału zagranicznego jest dla polskiej gospodarki:		
	korzystna	niekorzystna	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PO	82	11	7
PiS	61	25	14
SLD-UP	52	31	17
Samobrona RP**	48	25	27
PSL	34	49	17
Niezdecydowani	37	24	39
Niegłosujący	41	31	28
* W tabeli nie uwzględniono elektoratu LPR ze względu na zbyt małą liczebność w badanej próbie			
** Deklaracje tego elektoratu należy traktować ostrożnie ze względu na małą liczebność w badanej próbie			

Największą aprobatę obecności obcego kapitału w Polsce można zauważyć wśród sympatyków PO, a nieco mniejszą - wśród wyborców PiS. W elektoracie koalicji SLD-UP co druga osoba postrzega kapitał zagraniczny w kategoriach korzyści ekonomicznych. Tylko wśród zwolenników PSL przeważają opinie, że obecność obcego kapitału jest niekorzystna dla naszej gospodarki.

UDZIAŁ OBCEGO KAPITAŁU W GOSPODARCE

W ciągu ostatnich lat zmieniała się także ocena udziału kapitału zagranicznego w polskiej gospodarce. O ile w latach 1995 i 1998 najczęściej wyrażano opinię, że jest on zbyt mały, o tyle od roku 1999 przeważa pogląd, iż jest on zbyt duży. Szczególnie krytyczne opinie odnotowaliśmy w roku 2000. W ciągu ostatniego roku opinie na ten temat zmieniły się: przybyło (o 5 punktów) tych, którzy uważają, że udział kapitału zagranicznego w polskiej

gospodarce jest niewystarczający, i jednocześnie ubyło (o 8 punktów) oceniających go jako nadmierny. Warto zauważyć, że liczba osób uznających udział obcego kapitału w naszej gospodarce za optymalny jest dość stabilna i waha się od 20% do 25%.

Tabela 3

Czy, Pana(i) zdaniem, udział kapitału zagranicznego w polskiej gospodarce jest obecnie:	Wskazania respondentów według terminów badań				
	V 1995	V 1998	IV 1999	VIII 2000	IX 2001
	w procentach				
- zbyt mały	41	32	24	14	19
- odpowiedni	20	25	22	20	22
- zbyt duży	16	13	27	40	32
Trudno powiedzieć	23	30	27	26	27

Nadal znaczące grupy badanych nie mają wyrobionego stosunku do obcego kapitału w Polsce: prawie co czwarty (23%) nie potrafi ocenić, czy jest to zjawisko korzystne dla gospodarki czy niekorzystne, a ponad jedna czwarta (27%) nie ma opinii na temat wielkości udziału tego kapitału w naszej gospodarce.

Opinie na ten temat są słabo zróżnicowane społecznie. Niemal we wszystkich grupach przeważa przekonanie, że jest on zbyt duży. Zdania na ten temat wyraźniej różnicują poglądy polityczne. Osoby o orientacji lewicowej częściej niż deklarujące poglądy centrowe lub prawicowe uważają, że udział kapitału zagranicznego w polskiej gospodarce jest zbyt duży. Jednak wśród osób deklarujących sympatie centrowe również przeważa opinia, że jego udział powinien być mniejszy. Respondenci identyfikujący się z prawicą mają podzielone opinie na ten temat.

Tabela 4

Poglądy polityczne	Czy, Pana(i) zdaniem, udział kapitału zagranicznego w polskiej gospodarce jest:			
	zbyt mały	odpowiedni	zbyt duży	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Lewica	17	21	42	20
Centrum	22	24	31	22
Prawica	29	26	27	18
Trudno powiedzieć	10	17	22	50

Różnice w poglądach na temat udziału kapitału zagranicznego w polskiej gospodarce rysują się także między elektoratami głównych ugrupowań partyjnych. Najprzychylniej oceniają sytuację wyborcy PO - najczęściej twierdzą, że udział obcego kapitału w polskiej gospodarce jest odpowiedni, a zwolennicy jego zwiększenia przeważają nad tymi, którzy uznają, iż jest on zbyt duży. W elektoracie PiS opinie na ten temat są podzielone, a w elektoratach pozostałych ugrupowań przeważają głosy, że jest on zbyt duży.

Tabela 5

Elektoraty głównych partii politycznych*	Czy, Pana(i) zdaniem, udział kapitału zagranicznego w polskiej gospodarce jest:			
	zbyt mały	odpowiedni	zbyt duży	Trudno powiedzieć
	w procentach			
PO	31	44	11	14
PiS	25	28	23	24
SLD-UP	21	18	41	20
Samobrona RP**	19	33	26	22
PSL	13	21	43	23
Niezdecydowani	16	17	23	44
Nie głosujący	18	20	30	32
* W tabeli nie uwzględniono elektoratu LPR ze względu na zbyt małą liczebność w badanej próbie				
** Deklaracje tego elektoratu należy traktować ostrożnie ze względu na małą liczebność w badanej próbie				

Pozytywna ocena znaczenia obecności kapitału zagranicznego w polskiej gospodarce sprzyja poglądom, że jego udział jest odpowiedni lub za mały. I odwrotnie: ci, którzy nie dostrzegają korzyści płynących z obecności obcego kapitału w Polsce, w zdecydowanej większości uważają, że jest go zbyt dużo.

Tabela 6

Czy obecność kapitału zagranicznego jest dla polskiej gospodarki:	Czy, Pana(i) zdaniem, udział kapitału zagranicznego w polskiej gospodarce jest:			
	zbyt mały	odpowiedni	zbyt duży	Trudno powiedzieć
	w procentach			
- korzystna	30	36	16	18
- niekorzystna	13	9	67	11
Trudno powiedzieć	6	9	18	67

Warto zwrócić uwagę, że obecność kapitału zagranicznego w polskiej gospodarce jest lepiej oceniana niż jego zasięg. Niemal połowa badanych ocenia, że jego obecność jest korzystna dla gospodarki, ale jednocześnie co trzeci (32%) uważa, iż należy go ograniczyć. Konstatację tę potwierdzają poglądy badanych dotyczące problemu, czy i w jakim stopniu kapitał zagraniczny może być obecny w różnego rodzaju przedsiębiorstwach.

CZY OGRANICZAĆ UDZIAŁ KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO?

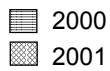
Ogólnie można stwierdzić, że Polacy mają dość wyrobione zdanie na temat możliwości udziału obcego kapitału w polskich przedsiębiorstwach. O ile co czwarty badany (23%) nie potrafi ocenić znaczenia tego kapitału dla polskiej gospodarki, a częściej niż co czwarty (27%) nie ma opinii na temat jego zasięgu, o tyle w odniesieniu do ograniczeń udziału obcego kapitału w polskich przedsiębiorstwach liczba odpowiedzi „trudno powiedzieć” nie przekracza 13%.

W społeczeństwie dominuje przekonanie, że kapitał zagraniczny w przedsiębiorstwach powinien być tak ograniczony, żeby nie miał większościowego pakietu udziałów i nie mógł decydować o losach przedsiębiorstwa. Taką opinię w stosunku do banków oraz przedsiębiorstw przykładowo wymienionych w pytaniu wyraża od 46% do 62% badanych.

Największy sprzeciw budzi dopuszczenie obcego kapitału do elektrowni i kopalń. Mniej więcej co trzeci respondent wyraża pogląd, że w tych branżach obcy kapitał w ogóle nie powinien mieć udziału, a ponad dwie piąte (po 46%) stawiałoby bariery dotyczące wielkości pakietu udziałów.

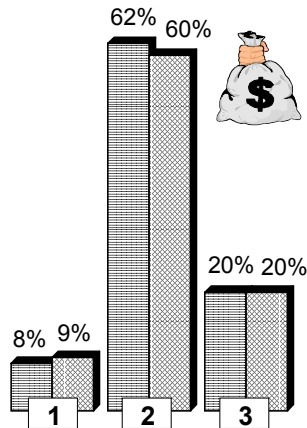
Mniejszy sprzeciw budzi dopuszczenie kapitału zagranicznego do przemysłu motoryzacyjnego, elektronicznego, odzieżowego, obuwniczego i browarniczego - mniej więcej co czwarty badany (od 24% do 28%) nie stawiałby tu żadnych ograniczeń. Jednak nawet w odniesieniu do tych gałęzi przemysłu przeważają opinie, że to polski kapitał powinien mieć udział większościowy.

RYS. 2. CZY, PANA(I) ZDANIEM, W POLSCE UDZIAŁ KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO:

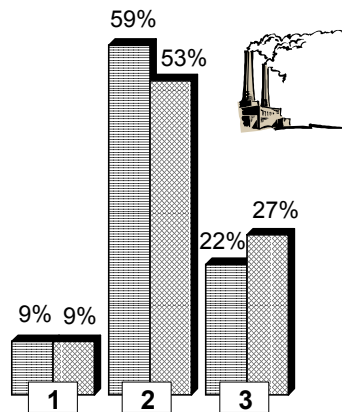

- 1 - nie powinien być w ogóle ograniczony
2 - powinien być ograniczony tak, aby nie miał większości udziału (nie mógł decydować o przedsiębiorstwie)
3 - w ogóle nie powinien być do takich przedsiębiorstw dopuszczony

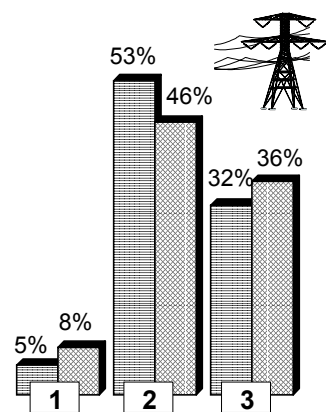
W BANKACH

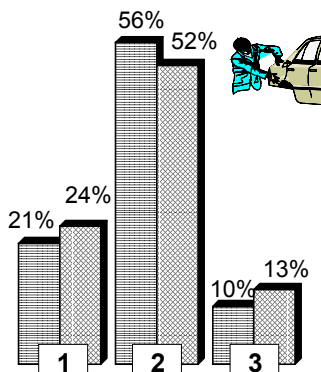
W HUTACH

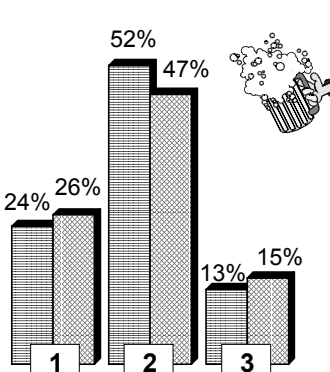
W ELEKTROWNIACH

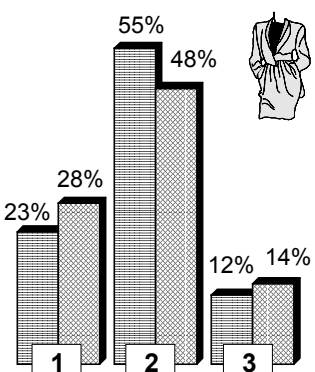
W ZAKŁADACH
PRODUKUJĄCYCH
SAMOCHODY

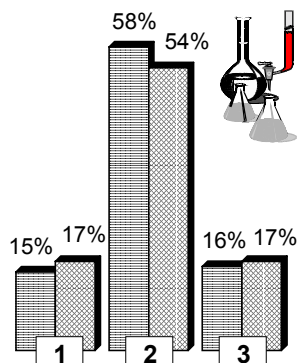
W BROWARACH

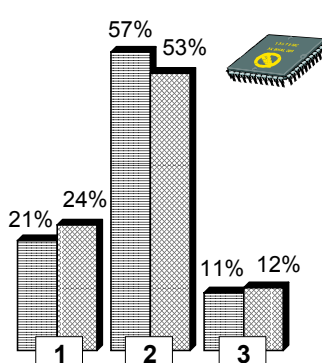
W ZAKŁADACH
PRODUKUJĄCYCH ODZIEŻ,
BUTY

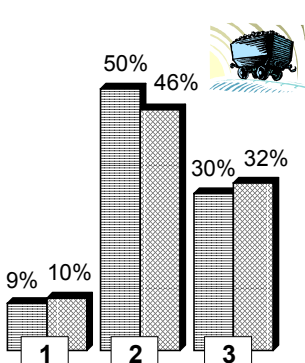
W ZAKŁADACH
CHEMICZNYCH

W ZAKŁADACH
PRODUKUJĄCYCH SPRZĘT
ELEKTRONICZNY

W KOPALNIACH WĘGLA

Pominięto „trudno powiedzieć”.

Ogólnie rzecz biorąc, poglądy w sprawie dopuszczenia obcego kapitału do polskich banków i przedsiębiorstw można uznać za stabilne - w ciągu ostatniego roku nie zmieniła się opinia, iż to polski kapitał powinien mieć w każdym przypadku większościowy pakiet udziałów, aby zapewnić sobie w ten sposób kontrolę nad przedsiębiorstwem. Jednocześnie od poprzedniego pomiaru wzrosło poczucie, że nie należy w ogóle dopuszczać kapitału zagranicznego do polskich hut i elektrowni oraz umocniło się przekonanie, że nie należy stawiać barier przed jego udziałem w przemyśle motoryzacyjnym i odzieżowym. Na razie trudno jednak ocenić, czy jest to symptom zmiany stosunku Polaków do udziału obcego kapitału w różnych segmentach gospodarki czy też tylko okresowe wahanie opinii publicznej.

W porównaniu z notowaniami sprzed roku obecnie nastąpiła niewielka poprawa ocen dotyczących obecności i udziału obcego kapitału w polskiej gospodarce. Wyraża się to niewielkim wzrostem liczby osób oceniających, że jego obecność jest korzystna dla polskiej gospodarki, i jednoczesnym spadkiem liczby tych, którzy są przeciwnego zdania. Zmniejszył się też odsetek badanych oceniających, że udział kapitału zagranicznego w Polsce jest za duży, i jednocześnie wzrosła liczba sądzących, iż jego udział powinien być większy. Trzeba jednak wyraźnie podkreślić, że obie te kwestie są trudne do oceny dla przeciętnego obywatela, o czym świadczą wysokie odsetki respondentów niemających wyrobionej opinii na ten temat. Bardziej wyrobione poglądy prezentują Polacy w sprawie dopuszczenia obcego kapitału do różnego rodzaju przedsiębiorstw. Opinie na ten temat są zróżnicowane w zależności od sektora gospodarki, którego dotyczą. Największy sprzeciw budzi dopuszczenie obcego kapitału do elektrowni i kopalń, najmniejszy - udział w przedsiębiorstwach przemysłu motoryzacyjnego, elektronicznego, odzieżowego, obuwniczego i browarniczego.

Ogólnie jednak w społeczeństwie dominuje przekonanie, że w bankach i wszystkich rodzajach przedsiębiorstw kapitał zagraniczny powinien być tak ograniczony, żeby nie mógł decydować o przedsiębiorstwie.

Opracowała
Macieja FALKOWSKA

A N E K S

Tabela 1. Czy obecność kapitału zagranicznego jest dla polskiej gospodarki:

	(%)			
	korzystna	niekorzystna	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	48	29	23	1224
Płeć				
Mężczyźni	56	27	18	585
Kobiety	41	31	27	640
Wiek				
18-24 lat	58	22	19	189
25-34	50	33	16	221
35-44	51	31	18	225
45-54	54	29	18	246
55-64	41	31	28	150
65 lat i więcej	30	28	41	193
Miejsce zamieszkania				
Wies	41	34	25	442
Miasto do 20 tys.	49	32	19	154
20-100 tys.	50	24	25	240
101-500 tys.	53	24	23	249
501 tys. i więcej mieszk.	57	27	16	140
Wykształcenie				
Podstawowe	30	33	37	326
Zasadnicze zawodowe	46	33	21	382
Średnie	57	27	17	407
Wyższe	77	15	8	109
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	78	14	8	74
Prac. umysł. fiz. - szczerbła	64	22	13	97
Pracownicy fiz. - umysł.	54	32	14	103
Robotnicy wykwalifikowani	51	28	21	122
Robotnicy niewykwalifik.	38	31	31	42
Rolnicy	26	48	26	71
Pracujący na własny rach.	71	17	11	39
Bierni zawodowo				
Renciści	36	32	31	148
Emeryci	37	28	35	217
Uczniowie i studenci	65	15	20	92
Bezrobotni	45	37	19	157
Gospodynie domowe i inni	40	38	22	61
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	61	26	12	184
spółce właścicieli	53	22	25	90
prywatnych i państwa	60	25	15	212
sekt. prywat. poza rolnict.	24	46	30	86
prywatnym gosp. rolnym				
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	39	41	19	160
276-399	48	26	26	116
400-549	47	33	20	238
550-799	47	30	23	157
Powyżej 799 zł	66	19	15	214
Ocena własnych war. mater.				
Złe	38	38	24	466
Średnie	49	26	25	577
Dobre	71	18	11	182
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	42	27	31	68
Raz w tygodniu	44	31	25	633
1-2 razy w miesiącu	52	32	16	179
Kilka razy w roku	54	28	18	223
W ogóle nie uczestniczy	55	19	26	120
Poglądy polityczne				
Lewica	50	34	15	372
Centrum	51	31	18	337
Prawica	60	25	14	247
Trudno powiedzieć	30	23	47	268

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, udział kapitału zagranicznego w polskiej gospodarce jest obecnie:

	(%)				
	zbyt mały	odpowiedni	zbyt duży	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	19	22	32	27	1224
Płeć					
Mężczyźni	25	24	32	19	585
Kobiety	14	21	32	34	640
Wiek					
18-24 lat	23	24	33	20	189
25-34	20	25	37	18	221
35-44	26	21	29	24	225
45-54	17	27	31	25	246
55-64	14	22	35	29	150
65 lat i więcej	14	12	26	48	193
Miejsce zamieszkania					
Wieś	19	18	32	31	442
Miasto do 20 tys.	15	28	28	29	154
20-100 tys.	20	21	31	28	240
101-500 tys.	23	23	34	19	249
501 tys. i więcej mieszk.	19	29	29	23	140
Wykształcenie					
Podstawowe	16	14	28	42	326
Zasadnicze zawodowe	23	20	30	26	382
Średnie	18	27	34	21	407
Wysze	20	33	37	9	109
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	25	39	31	6	74
Prac. umysł. niż. szczebla	15	36	32	17	97
Pracownicy fiz. - umysł.	20	19	40	21	103
Robotnicy wykwalifikowani	24	28	32	17	122
Robotnicy niewykwalifik.	22	8	29	41	42
Rolnicy	18	11	40	31	71
Pracujący na własny rach.	28	36	24	12	39
Bierni zawodowo					
Renciści	14	16	36	35	148
Emeryci	16	17	24	42	217
Uczniowie i studenci	24	26	34	16	92
Bezrobotni	25	20	30	24	157
Gospodynie domowe i inni	9	19	32	40	61
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	17	32	34	17	184
społce właścicieli	19	33	32	17	90
prywatnych i państwa	25	24	32	19	212
sekt. prywat. poza rolnict.	17	9	39	36	86
prywatnym gosp. rolnym					
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	15	17	39	29	160
276-399	18	29	29	24	116
400-549	23	22	36	19	238
550-799	19	22	27	32	157
Powyżej 799 zł	17	29	34	21	214
Ocena własnych war. mater.					
Złe	19	14	37	30	466
Średnie	18	25	28	28	577
Dobre	24	32	27	16	182
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	20	20	31	29	68
Raz w tygodniu	19	21	32	28	633
1-2 razy w miesiącu	21	21	33	26	179
Kilka razy w roku	19	27	31	22	223
W ogóle nie uczestniczy	22	20	29	29	120
Poglądy polityczne					
Lewica	17	21	42	20	372
Centrum	22	24	31	22	337
Prawica	29	26	27	18	247
Trudno powiedzieć	10	17	22	50	268